

حیکمه ته کانی په یامبه ر موچه مه د

و

شتیک دهر باره ی ئیسلام

نووسینی فه یله سوف

لیو تۆلستوی

وهر کترانی له عه ره بیه وه

باریزه ر/ یونس الراوی

محمد

صلى الله عليه وسلم

مشهد اقرأ الثقافة

www.iqra.ablamontada.com

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النَّقَافِي)

يبراي دانلود كتابهاي مختلف مراجعه: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النَّقَافِي)

بۆدایەزانانی چۆرەها کتیب:سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النَّقَافِي)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتيب (كوردی , عربي , فارسي)

حیکمه ته کانی په یامبه ر موجه مه د

و

شتیک دهرباره ی نیسلام

ناوی کتیب: حیکمه ته کانی په یامبه ر موچه مه دو
 شتیك ده رباره ی نیسلام
 نویسنه: فه یله سوف لیق تولستوی
 ورگیترانه: پاریزه ر یونس الراوی
 نه خشه سازی ناوه وه: محمد علی احمد
 سالی چاپ: ۲۰۱۰ ز
 شوینی چاپ: به بیروت - لوبنان
 ژماره ی سپاردن: (۱۴۰۰ ی سالی (۲۰۱۰ ی به پړوه به رایه تی
 گشتی کتیبخانه گشتیه کانی پیدراوه .

حیکمه ته کانی په یامبه ر موجه مه د

و

شتیک دهرباره ی نیسلام

نووسینی فه یله سوف

لیو تۆلستوی

وه رگیترانی له عه ره بیه وه

پاریزه ر/ یونس الراوی

پیشکشہ بہ :

*رؤحہ فریشتہ کہی (مامؤستا مہ لا سہ ید
جہ مہ دہ مین گہ زنہ یی)، ئہ و مروّشہ ی فیّری
نایین و ژیانی کردم.

*سہ رجہ م خوینہ رانی (لیوؤ تۆلستوی) و
جہ ق و جہ قیقہ ت.

*ئہ وانہ ی دان دہ نیّن بہ وہی کہ پہ یامبہر
موجہ مہ د گہ ورہ ترین مروّشی مروّشایہ تی و
وجودہ.

ووشەیهك له وه‌رگێری رووسی

پیاوی مەزن ریزی پیاوی مەزن دەگرێت خوێنەرانی زمانی
عەرەبی ئاشنان کەوا فەیلەسووف (کۆنت لیو تۆلستۆی) رۆماننوس
وچیرۆکنوس

دەخەنگر چاوەنەترس و دلێرو بەرگریکارە لە حەق و حەقیقەت
بەبێ ئەوەی ترسی لۆمەیی لۆمەکاران هەبێت تا ئەو ئەندازەی
دەخەنەیی لە قەیسەری رووسی و پیاوانی حکومەتی دەکرد
دەربارەی پێداویستی و گەرفتی هاوڵاتیان و کەم و کۆپی کەلێی
بێئاگان.

چاودێرانی سیستەمی رووسیای ئەحکامە پەهاکانی ئەم وولات
تەنیا سەرسامی ئەم قارەمانیە ئەدەبیەن و نەترسانی لەم
دەسەلاتە رەهایانە.

تۆلستۆی کارو کردەوێ رێکخراو کۆمەڵانی مزگینیدەری
مەسیحی لە (قازان) دەبینی چۆن کردەوێ گەلی دەخەنە پال
ئەسڵام و پەيامبەری ئیسلام کە پێچەوانەی ئەو پاستی و
دروستیانەیە کە لە ئیسلام و پەيامبەردا هەیه بۆیە غێرەتی حەق و

حه قیقه ته ده جولینى که پیامیک بنوسیت تیايدا چه ند
 فهرموده یه کی په یامبه ر موحه مه د (دروودی خواى لیبت) ی
 هه لبرارد و قسه ی له سره کرد پاش ده ستنپیکى شکومه ند و
 روون و ناشکرا به به لگاندنه وه .

ووتى: نه مانه فیږگه کانی خاوه نى شهریه تی نیسلامه ، که خوى
 دهنوینى له حیکایه تگه ریكى بالاو ناموزگارى به هادار، و مروف
 رینمای ریگای پاست ودروست ده کات.

هیچ شتیک دهریاره ی فیږگه کانی ئاینی مه سیحیه ت که م
 ناکاته وه و به لینی دا که واپه رتوکیکى گه وړه بنوسیت و تیايدا
 زیاتر لیکولینه وه بکات و زیاتر فراوانتر بکات له ژیر ناوینشانى (
 موحه مه د) .

کاتیک خویندنه وه یه کم بؤ ئه م په یامه کرد سه رسام بووم به
 حه قیقه ت و پاسته سه ر بلندانه ، وئهم مه به سته پاک ودروستانه ی
 تولستوى .

حه ق پالنه رى سه ره کیم بوو بؤ وه رگیزانى له زمانى پووسى
 که زمانى فه یله سووف تولستویه بؤ سه ر زمانى عهره بى تووشى زقر
 گرفت و ماندوو بوون هاتم له م وه رگیزانه که واکه رانه وه ی

فەرموودەکان بۆسەر تێکستە ڕەچەڵە عەرەبى کە تۆلستۆی
کاری تیا دا کردووە.

هه‌یواخوازم ئەم کاره‌ خزمه‌تێک به‌ سه‌رجه‌م موسولمانان به‌ خشی
و ئەم دیاریه‌ پێشکەش به‌ رۆژه‌ لاتیه‌کانی ده‌که‌م به‌ گشتی و
ئه‌وه‌ش دوا و وشه‌مه‌.

وه‌رگیزی پووسی

سلیم قبعین

"پیشه کی وهرگیری عه ره بی"

ستايش بۆ ئه لالا، ستايشيک شان له شانی نازه کانی،
 سوپاسگوزاری سه رجه م به خششه کانت ده که م که نایته ژماردن،
 کرنوشت بۆ ده که م له سه ر ئه وه ی که منت له عه ده م هیناوه ته
 وجود، به رده وام گوناوه کانم بۆت به رز ده کرتته وه که چی به رده وام
 نازو نیعمه ته کانت بۆم داده به زیت، سویند به گه وره یی و مه زنی تۆ
 ته نیا تۆ شایه ن وشایسته ی په رستش کردنی، ئه ی په روه رگار تۆ
 گول و ئاسک و به هار و پیکه نین و کانیواوه کانت ئافراندووه، هه موو
 شته کان به لگه ن که تۆ خودایه کی تاک و ته نیایی، منم که داوا
 له که س ناکه م جگه له تۆ نه بییت، چونکه به داواکاری له لای خه لک
 قیژه ون وه لی به داوایی له تۆ خوشه ویست ده بم له لات.

واده بینم گوناوه کان هارووشتی دۆزه خم ده که ن، وه لی که ئاوپری
 به زه یی و دلوفانیت ده ده مه وه ته نها به خششيک به هه شت ده بینم
 له گه وره یی تۆ بوه شیتته وه له وه ی که سزام بده بییت.

خوداوه ندا زمانم ناتوانییت گوزاره شت له مه زن میهره بانیت
 بکات، به لام داواکارم له نووری ته جه للات که پینووسه که م جیگیر
 بکه بییت بۆ نوسراوکردنی حه ق و حه قیقه ت، و ناشتی و ئارامی

به خششی به نده کانت بده ی له سر زه وی نه گه ر سزایان بده بیت
نه وان به نده ی تون، و نه گه ر بیانبه خشیت نه و تو لیوورده و
به زه یی.

سه لات و سه لامی نه لالا له سر گیانی په یامبه ر موحه مه د، نه و
مروځه ی له کاتې ناوی زه ریا و ده ریاکان تال بوون به ته پایی
لیوه کانی ناوه کان وه کو هه نگووینیان لیها ت، نه و مروځه ی بت
په رستانی کرد به یه کتا په رستان، نه و مروځه ی عه قل و دل و
گوئییه کان و چاوه کانی مروځه کانی کرده وه. نه و پیاوه ی نه لالا
پیووت: (به پاستی تو له سر ره وشتیکی به رزییت).

مایکل هارس له کتیبه جیهانیه که ی (سه د مروځه مه زنه که) که
په یامبه ری ئیسلامی به یه که م مروځی مروځ دوست و مروځایه تی
ناوزه ند کردوه ده لیت: (من که مه سیحیم ده شزانه زوریك له
مه سیحه کان لیم زویر ده بن، به لام حق و حقیقه ت موحه مه د
که وره ترین مروځه که ناسیبتم).

ویل دیورانت له (چیرۆکی شارستانی) ده لایت: (په یامبه ری نیسلام مه زنتین مه زنه کانی میژوه).

خوینه ری به ریز نه و کتیبه ی به رده ستت ماندووبونیکي زور هیناویه ته به ر تیشکی خور، نه و کتیبه هی نووسه ری گه وره (کونت لیو تۆلستو)یه، روماننوس و نه خلافتاس و مرفناس و چیرۆکنوس، له به ر نه وه ی زوریک له زانیان و لیکوله روهانی نه و سه رده مه به فیهل سو فی ده زانن، هه روه ها له چاپه پووسیه که و ته نانه ت له چاپه عه رهبیه که ش که (سه لیم قوبه عه یین) کردویه تی به عه رهبی له وه رگیزان له پووسیه وه به فیهل سوف ناوی تۆلستوی هاتوه، نه وه ش مانای هه موو شتیځ ده به خشیت و شایسته ی هه لگرتن نه و ئالایه شه، ئالای فله سه فه ی حق و حه قیقه ت.

نه و کتیبه کتیبیکي فله سه فیه نه وه له لایه ک له لایه کی تریشه وه خاوه نه که ی فیهل سوفیکي زور پوچوی ماهیه تی وجووده، بۆیه داواکارم له خوینه ری به ریز زور به ووردی بیخوینیته وه و بیر له نیوان ووشه و رسته و له نیه تی نووسه ر ووردبیته وه وه ولبدات تیپیکات.

من حه زم به وه رگیزان نیه هه رچه ند له کاتی خۆیدا شتگه لیکي یاسایی زۆرم له زمانی عه رهبیه وه وه رگیزی کوردیم کردوه، به لام

له بهر سه رقائیم به نووسین کاتی وه رگیزانم نیه، به لام کاتیك نه و
کتیبه م ده ست کهوت که زور تامه زړوی به ده ست هیئانی بووم که
فه یله سوفیکی مه سیحی په رده ی حه قیقه ت له سه ر ئیسلام و
په یامبه ره که ی ه لده داته وه بریارم دا له کاتی ئیستا واز له هه موو
خویندنه وه و نووسینیک بهینم ده ست به وه رگیزانی نه و کتیبه
بکه م له زمانی عه ره بیه وه بۆ سه ر زمانی کوردی، وه لی وه رگیزانی
نه و کتیبه هه ستیکی زور نه فسووناوی پیبه خشیووم، هه ست به
ده سکه وتیکی گه وره و مه زن ده که م.

زور که س پرسپاری نه وه م لیده کات: ئایا تۆلستوی موسلمان

بووه؟

منیش ده لیم:

گرنگ نیه موسلمان بیټ یان موسلمان نه بیټ، تۆلستوی به
شیوه یه کی گشتی له سه ر مړوفايه تی و به رزه ره وشته کانی په یامبه ر
کاری کردوه، تۆلستوی هه موو حه قیقه ته کانی ریالیزمی له یه ک
سه رچاوه ده دۆزیته وه.

کاره کانم له و کتیبه :

۱- تیكسته عه ره بیه كه م وه كو خوی وه رگیژاوه ته سهر زمانى كوردی به بی زیاده خستنه سهر، ئه وه ش بۆ ئه وه ی تیكسته كانی تۆلستوی به تام و رهنګى خوی بګاته ده ست خوینهر، و هزر و بۆچوونى خۆم به دوور ګرتووه له تيكه ل كړدن به و کتیبه .

۲- له چاپه عه ره بیه كه دا وه رگیژى عه ره بیه كه شتګه لیکى زؤر زیادى خستبووه نیو ئه و کتیبه وه كو (هؤنراوه كى ئه حمه د شه وقى ئه میرى شاعیرانى عه ره ب، كه له دواى مردنى تۆلستوی بۆ نووسیوه) و (هؤنراوه ی حافظ به ګ ئیبراهیم بۆ تۆلستوی) و (په یامبه ر موحه مه د كه ناو نیشانیكى نویسنیكى كۆمه لیک نووسه رانى رووسیایین) و (په یفه كانی نووسه ران دهرباره ی ئیسلام، كه باسیكى دوور و درېژه كه وا وه رگیژى پووسى زیادى كړدووه من به باشم زانى ئه و شتانه له كتیبه كه به یئمه دهره وه بۆ ئه وه خوینهر ته نیا هزر و نووسینه كانی تۆلستوی به ر چاو بكه ویت.

۳- داواى لیټووردن له په یامبه ر و له پاشان موسلمانان ده كه م چونكه له كاتى تۆلستوی باسى په یامبه ر ده كات پاشګرى دروودى

خوای لېبیت یان سەلات و سەلامی ئەللائی لېبیت نە نووسیوه،
منیش له بهر هه مان فاكتهره كانى خالى پيشووم نە نووسیوه.

۴- كورته يهك له زيان و كاره كانى (تۆلستۆي)م، له سەر هتای
كتیبه كه باسكردووه بۆ ئەوهی خۆینه زياتر ناشنای نووسەر
ببیت.

۵- وهك ئاماژه م پيكر د ئەوه كتيبيكي فەلسەفە بۆیه له زۆر
جیگا پيويستی به پوون كردنه وه يان شيكردنه وه ههیه بۆ ئەوهی
هه موو كه سيك تيبيگات، به لام من ئەو كارەم نە كرد واده زانم ئەو
كارانهش وه رگيزان نیه، به لكو شروقه كردنه و له قالب دانى هزرو
بۆچوونی نووسەر.

۶- هه نديك له فەرمايشته كانى په يامبه ر له پووی ووشه گه رايه وه
به به راوورد له گه ل تيکسته عه ره بيه راستيه كه ی كه له شهش كتيبه
فرموده كانى په يامبه ر هاتووه يه گگر نیه، به لام من دهستکاری
ئەو تيکستانه ی نووسەرم نە کردووه له بهر راسپاردە ی زانستی.

۷- نامه که ی پیشه و او موحه مه د عه بده که بۆ تۆلستوی ناردوه
نۆد لام قه شنگ و پرپ مانا بوو بویه وهرم گيړاوه ته سهر زمانى
کوردى له به شيكى تاييه تدا.

۸- له کۆتايى کتیبه که کۆمه لیک وینه ی تۆلستويم داناهه بۆ
نه وه ی به رده وام نه و مرقفه گه وره یه مان له به رچاوان بیت.

له کۆتايى داواکارم له نه لالا نه و کاره م لیوه ريگریت وه کو
دهرخستنى حق، و هیوادارم نه و کتیبه که لیکنک له کتیبخانه ی
کوردى بگریت.

پاريزه ر/ یونس الراوى

۱۲/نؤفه مبه رى/۲۰۰۹

((لىۋ تۆلىستوى))

COUNT LEO NILOLAYEVICH, TOLSTOY

(۱۸۲۸-۱۹۱۰)

ژىيانى:

لە (۲۸/ئاب/۱۸۲۸) لە (ياسنا بوليانا) بەشى تولا لە روسىيە
 قەيسەرى لە داىك بوو، خانەوادە يەككى دەۋلەت مەند باۋكى ھەلگىرى
 نازناۋى كۆنت ودايىكى بەشازادە دەناسرا، لە تەمەنى سى سالىدا
 دايىكى دەمرىت وپورى بەختىۋى دەكات، پاشان لە ۱۸۴۱ باۋكىشى
 دەمرىت.

لە ۱۸۴۴ دەچىتە زانكۆى كازان كۆلىژى زمانەكانى رۆژھەلات،
 بەلام دۋاى سالىك كۆلىژەكەى دەگۆرىت و دەچىتە كۆلىژى ماف
 ۋەلى پىش تەۋاۋ كۆلىژى خويىندى كۆلىژى مافىش جىدەھىتلىت
 تۆلىستوى رىگايۋانە و خويىندى لاي دىگىر نابىت بۆيە برىار
 دەدات خۆى خۆى رۆشنىر بىكات ئەۋەش لە سالى ۱۸۴۷.

له ۱۸۵۱ په يوه ندى به هيږى سهر يازى ده كات وبه شدارى چەند
شهرت ك ده كات پاشان نه وبه شدارى كړدنه ي وهك تراژيدى ي ژيان
له نيو نوسينه گانې نه دوزيته وه به تاييه تى له رومانى (شهر و
ناشتى) كوښنه يه كى زورى شهرى تيا دا به دى ده كريت.

دواى خانه نشينى له خزمهت سهر يازى گه شتيك بؤ نه وروپاى
روژناوا ده كات له ويا سهر سامى شو يوازي خويندنيان ده بيت پاشان
دواى گه رانه وهى بؤ وولاتى دايك نه و شيو از خويندنه ش له گه ل خوى
ده هيښتته وه بؤ نيشتمانه كى نه و يش له ريگاي كړدنه وه
خويندنگايه كى تاييه ت بؤ مندا لنى جوتياران.

گوزاريكى په روه رده ي دهر ده كات به ناوى (ياسنايا بوليانا)
تيا دا هرز وه لسه فه ي په روه رده ي خوى شروقه ده كات وله نيو
خه لكيش بلاوى ده كرده وه.

له ۱۸۵۴ گه مارؤ به ناو بانگه كى سيباستبول ده بينيت
كاريگه ريكي زور ده خاته سهر هرز ونوسينه وهى مرو فانتيك وهك
رسانه وهى نيو قوراوى زستانتيكى سارد وسر گوزارشت ده كات.

پاشان ده گه ريتته وه ياسايا بوليانا بؤ نه وهى مال ومولكه زور
وفراوانه كى به ريوه ببات وزيانتيكى خوش به ريتته سهر وهك هر
ده وله مه ننيكى تر.

لە سالى ۱۸۶۰ بۇ دووھم جار گەشتېك بۇ رۇژئاوا دەكەت دواى گەرەنەو رەخنەى توند ئاراستەى ولاتانى ئەوروپا دەكەت وبە مادىت وبى بەزەىى ونامرۆى وەسفىان لىو دەكەت.

ژيانى ھاوسەرى لە ۱۸۶۲ پىك دەھىتت پاشان گرنكى بە بەخىوكردى مەپ ومالات ئەدا.

لە سالى ۱۸۶۵ كۆمەلى وتار لەگۇھارى پەيامنىرى رووسى بلاو دەكەتەو.

تۆلىستۆى لەدوا سالانى ۱۸۶۹ خۇى فېرى زمانى يۇنانى دەكەت ، پاشان جىماوى سەرانى فەلسەفەى يۇنانى وەك (ھىراگلىتس وسوقرات ونەفلاتون ونەرسىق.....ھتد) دەخوئىتەو.

لە سالى ۱۹۰۱ كلىسای ئەرسەدۆكسى روسى تەكفىرى تۆلىستۆى دەكەت، ئەو كارەش لەرىگای برىارىك دەردەچىت بەناوى برىارى كۆمەلگای پىرۆز. تۆلىستۆى وەلامى ئەو برىارە تەكفىر كۆرە بەكتىبېك دەداتەو لەژىر ناوئىشانى (ھاوارىك بۇ پىاوى ئابىنى) تىايدا بەتوندى ھىرش دەكەتە سەر ئەوانەى كە بەناوى خودا بازىرگانى بەئابىن وروشتە بەرزەكانى مۇقايەتى دەكەن.

لەكۆتاي تەمەنى تۆلىستۆى دەگەرتتەو نويسىنى چىرۆكى
فەنتازى ، ژيانىش دور لەشارەكان بەسادە وساكارى لەگەل ئەسپە
سپىبە بەفريبەكەى دەگوزەرتىنت.

لە ۱۹۰۵ لىق تۆلىستۆى ئۆپزسىۆنى شۆرش دەبىت چونكە
رايدەگىنىت لەسەر بنچىنەى توندو تىزى وساختەكارى بناغەى
داكوتراو ، ورەخنە لە ئەحكامى ئىعدام كردنى بەكۆمەل دەگرت.
لە (۷/تشرىنى دووہم/۱۹۱۰) بەھۆى تووشبۇنى نەخۇشەمى
سەخت لەقوگىدا گيانى لەدەست ئەدا، لەتەمەنى (۸۲) سالىدا.

دواى مردنى كلىساي نەرسەدۆكسى رىگەر بوو لەوہى تەرمى
تۆلىستۆى بىتە نىو كلىسا ونويزى لەسەر بكرىت ونەيانھىشت
تەرمەكەى لە گۆرستانى مەسىحەكان بنىژىت، ئىستا گۆرەكەى
تۆلىستۆى بەتەنيا لە باخىكى ناوچەى (تولاى) سەر بەشارى
مۆسكۆيە.

تۆلىستۆى فەيلەسوف و پۆماننوس وچىرۆكنوس پەخنەگرى
پووسى.

وگەرەترىن ئەدىبى مۇقايەتى مەلۇرى ئالای مەزى
سۆشاليستى

تەنانەت ھەندىك بەسەرکردەى رەوشت وسادەى ناوژەندى
دەكەن.

گرىنترىن نوسىنەكانى تۆلىستۆى

۱- (حېكمە تەكانى پەيامبەر موخەمەد، وشتېك دەربارەى ئىسلام).

ئە و كىتېبەى بەردەستتە.

۲- (شەپ و ئاشتى)

ئە و كىتېبە رۆمانە، لە دوو بەرگ، ۱۸۶۹ نوسىۋىيەتى، زۆرىك لە ئەدەبىناسان بەگەۋرەترىن رۆمانى دادەنن تاكو ئەمروش.

۳- (ئاناكارىنا)

ئە و كىتېبە رۆمانە لە ۱۸۷۸ نوسىۋىيەتى، وئەبەكى رىئاليزمى ژيانى پووسىيائىيەكى ئە و سەردەمانەن كە تۆلىستۆى تىايدا ژياۋە.

۴- مەۋۇ و ژيان.

۵- مەۋۇ بەچى دەژى؟/چىرۆك.

۶- سى پرىسيار/چىرۆك.

۷- ئاغا وخزمەتكار/چىرۆك.

۸- پىۋىست بوو ئاگرەكە ھەر بەپروشكى خۆى بكوژىتەۋە./چىرۆك.

۹- شانسى پەروەردگار لە ناختە.

ھىزى رەۋش بەزى بەرگىكار خامۇشى توند رەۋى دەكات.
ئەۋ كىتەبە زۆرترىن كارىگەرى ھەبوو لەسەر رابەرى شۆرشى ھىندى
(ماتماھاند غاندى)، و (مارتن لۇسەر كىنچ) لە بەرگىر دىيان لەنىو
سىياسەتى بەرگىركارى دى توند وتىزى ، ھاندەر بوو بەرەۋ ئاشتى
وناشتى خوازى.

۱۰- مىنالى. ۱۸۵۲

۱۱- ھەرزەكارى. ۱۸۵۴

۱۲- گەنج. ۱۸۵۷

۱۳- قەوقاز

لە ۱۸۶۳ نوسىۋىيەتى، باس لە ئەزمونى خۇى دەكات لە جەنگ
كاتىك ۋەكو جەنگاۋەرىك دەژىيت.

۱۴- ھونەر چىە؟

پىۋىستە ھونەر پىنىشان دەرى رەۋشە بالاكان بىت، ۋاشتر وایە
سادە وساكار بىت، وگوفتوگوى خەلكى گشتى بكات.

۱۵- مردنى ئىفان ئىلىشت.

نوسىۋىيەتى لە ۱۸۸۶ چىرۆكىكى فەنتازىيە.

۱۶- ھىزى تارىكى. /۱۸۸۸/ شانۋامە.

۱۷- چىرۆكى شەيتان. /۱۸۸۹/

۱۸- زىندو بونەوہ /۱۸۹۹/ چىرۆك.

۱۹- كرىوتز سوناتا /۱۸۹۱.

۲۰- حاجى موراڧ.

قولايى زانىارى دەرۋونناسى تۆلىستۆى دەرەكەۋىت، وليھاتۋوى
نوسىنى ئىستاتىكاى ئەدەبى نوسەر دەسەلمىنىت.

۲۱- ئەلبىر. /۱۸۵۹.

۲۲- دان پىادانان. /۱۸۷۹.

۲۳- كلېسا و دەۋلەت. /۱۸۸۱. سىستەمى كۆمەلایەتى
ۋچەۋساندەۋەى خەلك.

۲۴_ كورتەى ئىنجىل. /۱۸۸۳.

۲۵- رۆزى دۋايى. /۱۹۰۰.

۲۶- رەخنە شىكسېر و شانۆگەرى. /۱۹۰۳.

(حیکمه ته کانی په یامبه ر موحه مه دو)

عبداللأ سه هره وهردی له هیندستان کتیبیکې ووتنه کانی
په یامبه ری نیسلامی نووسیوه بؤنم په رتوکه ی ناو نیشانیکی
هه لېژارد که نایه تیکی قورئانه که کتیبی پیروزی موسولمانانه
نایه ته که ده لیت:

(یریدون لیگفتوا نورالله بأفواهم ویأبی الله إلا أن یتنوره ولو
کره الکافرون) نایه تی ۸ له سوره تی (الصف) .

واته : (ده یانه وی رووناکی نه لآ به فووی ده میان بکوژیننه وه ،
نه لآش به لینی داوه که رووناکیه که ی ته واو بکات با بی باوه رانیش
دل گران بن) .

نه ووتانه ی په یامبه ر که له م په یامه باسم کردووه له په رتو
که که ی عبداللأ سه هره وهردی سوودم وه رگرتووه .

ده مه ویت نه وه بلیم که ناینی نیسلام ناکوک نیه له گهل رینمایي
سه رجه ناینه کانی تر که وا رینیشاندن بؤ حق و حقیقه ت و
فرمان به چاکه و نکولی له خراپه ده که ن .

موحه مه د کی بوو ؟

موحه مه د دامه زرينه ر و په یامبه ری ثاینی نیسلامه ، که باوه رداران و شوینکه وتوانی له هه موو گوی زه وی به ریللون که زیاتر له ملیاریك که س ده بن.

په یامبه ر موحه مه د له ناوچه ی عه ر ه ب نشینه کان له دایک بوو سالی (۵۷۰) ی زاینی. له دایک و باوکیکی هه ژار، سه ره تاي ژيانی شوان بوو له شاری مه ککه ، له مندالیه وه ثاره زووی به ته نیای ده کرد له دهره وه ی شارو شوینه چوله کان تیایدا رامانی ده کرد له نه لالا، له وساته عه ره به کان خه ریکی په رستنی سی سه دو شه ست بت بوون که وا جوړه ها قوربانیان پیشکesh ده کردن ته نانه ت مروفیشیان ده کرده قوربانی بق خودا کانیان، له گه ل به رو پیش چوونی ته مه نی موحه مه د بروای زیاتر ده بوو که خودا کانی نه ته وه که ی ثاینیکی درې و هه له ن به لکو خودایه کی تاك و ته نها و حه ق هه یه که خودای هه موو نه ته وه کانه .

نهم بروایه پهره ی سهند له ده روونی موحه مه د تاكو هه لساو
 نه ته وه و خه لكی بانگه شه ی نهم بروایه ی كرد كه رچوو بو له دلیدا
 نهم هوكاره ناوه كیه پالنهری بوو، موحه مه د خه لكی ناگادار
 كرده وه كه نه لالا نه وی هه لېزاردووه وه ك په یامبه ر بۆ نه وه ی
 نه ته وه كه ی ناموژگاری بكا و خوداش سروشی كردووه كه ناینه
 درۆینه كه ی قوره یش بروخینی و چاویان روشن بکاته وه به حق و
 حه قیقه ت، نهم په یمانیه بانگی خه لكی كرد به پیی نهم سروشه ی
 بۆی دابه زی و به و باوهره قووله ی خۆیه وه .

به كورتی نهم ناینه ی كه موحه مه د بانگه شه ی بۆ ده كرد بریتی
 یه له وه ی نه لالا تاك و ته نیایه و هیچ خودایه ك نیه جگه له نه لالا
 نه بیټ، و درووست نیه خودایه کی تر په رستش بكریت، و نه لالا
 به زه می و دادپه روه ره، و چاره نووسی كوټایی مړوځ به خودی خوی
 یه وه په یوه سته . نه گه ر مړوځ له سهر شه ریعته ی نه لالا بروات و
 سه رجه م فرمانه کانی نه و به جی بهینیت و نافه رمانی نه لالاش

نه کات نه وکات له ژيانی دوايي واته روژي دوايي پاداشت ده کړيت به
پاداشتيکي يه کجار زور، وولي نه گه دژي شه ريعه تي نه لالا
مه لسوکه وت بکا، و له سه ر هه واو نه فس بروات نه وا له روژي دوايي
به سزايه کي به تين سزا ده دريت. و هه موو شتيك له دنيا فانيه له ناو
ده چيت و ناميني، ته نيا نه لالا ده مينيتته وه.

به بي بپوايي به خودا وحي به جي نه کردن فه رمايشته کانی
ژيانیکي پاست و دروست له نارادانيه.

نه لالا فه رمانی داوه که خه لکي خوشبوين و يه کتريان خوش
بويت، و خوشه ويستی نه لالا له نويزدايه، و خوشه ويستی خه لک
بويه کتري له ريگه ي به شداری خوشی و ناخوشی يه کتر کردن و
يارمه تي دان و ليبوردن له هه له، نه وساته ديته دی.

نه وانه ي بروادارن به خودا و روژي دوايي پتويسته هه ولي بدهن بڼ
دور که وتنه وه له هه موو نه و شتانه ي شه هووه تي ده روونی و
له زده تي زه وي پاريزگاربن، و پتويسته له سهريان که وابن، و به لکو
پتويسته خزمه تي روح بکن و زيده روه ي له خواردن و خواردنه وه

نه که ن و حه رame له سه ر باوه رداران که وا ماده هوشبه ره کان و مه شروباتی رۆحی بخۆنه وه، پتویسته خه ریکی کاری چاک و به رتک و پیکي نه نجامدانی بن.

موحه مه د نه یگوتوه من ته نیا په یامبه ری نه للام و ته واو، به لکو باوه ری هیئاوه به په یامبه رایه تی موسا و مه سیح و گوتویه تی جوله که و مه سیحیه کان نابیت زوریان لیبرکت که واز له ثابنه کانیان بهینن، به لکو پتویسته له سه ریان وه سیه ت و فره مایشی په یامبه ره کانیان ته واو بکه ن.

له سه ره تای بانگه شه کردنی بق ئیسلام موحه مه د تووشی زوریک له تنگ و چه له مه و گرفت هات له لایه ن خاوه ن کتیبه ئاسمانیه کانه وه، به لام نه م ئیش و ئازاره ش له پیش تووشی زوریک له په یامبه رانی پیش خوی هاتوه کاتی نه ته وه که یان بانگی ری نه للا کردوه، نه م ئازاردانه ی موحه مه د نه بووه هوی لاواز بوونی یا

وازهینانی به لکو بوه هوی به هیژ بوون و سوور تر بوونی له سره
ته واو کردنی گه یاندنی په یامه که ی.

عهره به کان زور نایاب بوون له روی خو به که م زانین و خو دور
گرتن له له زده تی دنیا له گه ل برا باوه رداره کانیان و کاریان
خوشه ویستی و قه ناعه تیشان زور پیبوو وه په نجی خویان سهره ف
ده کرد له پیناو یارمه تی دانی برا باوه رداره کانیان له کاتی توش
بوونیان به گپو گرفت.

کاتیکي زور تینه پری به سره هوله کانی په یامبه ر، تا وای
لیهات به ریشتنی کات خه لکان ده وریان لیدان و ریژیان لیگرتن و
به به رزی ده یانروانین بویه روژ به روژ ژماره ی باوه رداران به
موحومه د وپه یامه ناسمانیه که ی زیادی ده کرد.

به لام قاره مان و نازاکان له هاوه لانی په یامبه ر به چاوی توپه یی
سهیری بت په رست و گنده له کانیان ده کرد، بویه زیاتر هوله
کوششیان خسته گه پ بۆ بانگه شه کردن بۆ ناینی نیسلام، و
دانپیانان به به کتا په رستی نه لا، و له گه ل نه وه شدا هاوه لانی

په یامبه ر خوینی ئه وانیان حه للاً نه کرد بۆ به ده ست هینانی مال و سامان یان شتگه ئی له مه له زاته کانی دونیا، ئه وه له لایه ک له لایه کی تره وه سه ر شوری و خۆ به که م زانینیان قبول نه بوو به رامبه ر ئه و که سانه ی که و ا سوور بوون له سه ر مانه وه یان به گومرایی.

ئه گه ر بلاو کردنه وه ی ناینی ئیسلام به شتیه فراوانه که ی له سه ر ده ستی هاوه لانی په یامبه ر بۆ هه ندیک له بوزاییه کان و مه سیحیه کانی دلگیر نه کرد بیئت ئه و ا ئه و پاستیه ناشاریته وه که موسولمانان له سه ره تای بلاو بوونه وه یان به زوهد و پاکی ژیا ننامه دا و خۆپاریزی و به رده وام بوون له سه ر کاری چاک، تا خه لکان و نه ته وه کانی ده ورو به ریان سه رسام بوون له و که ره م و ئه خلاق و خۆ نه رم نواندن و پاراستنی سپارده .

له پایه کانی ئیسلام شوینکه وتوانی فه رمان ده کات که و ا باشی بنوینن له گه ل مه سیحیه کان و جوله که کان، به تاییه تی له سه ره تای

ده سولات و فرمانی کردن، مامه له کردن و هه لاس و کهوت کردن به جوانترین شیوه و ریڅگرتن هه تا کو ئیسلام ریڅگه ی دا شوینکه وتوانی ژنی مه سیحی یا جوله که بخوازن و ریڅگه شی به ژنه کانیشیان دا له سر ثابینی خویان بمیننه وه ئه م شتانه ناشارد ریته وه له روونا کبیران که وا چ ئیسلام ئاسانکاریه کی نه نجام داوه .

گومان له وه نیه که په یامبه ر موحه مه د به کیڅکه له گه وره ترین چاکخوازنان که وا خزمه تیڅی زږد مه زن و له بیر نه چوونه وه ی پیشکه ش به ده سته ی کومه لایه تی کردووه شانازی نه وه ی به سه که وا نه ته وه یه کی ریڅنمویي کرد بۆ رووناکی حق وای کرد که وا بال بۆ ناشتی و ئارامی رابخه ن و ژبانی زوهد پله دارتر بکه ن و قه ده غه ی رشتنی خوین و قه ده غه ی قوربانی مړوفی وه ک قوربانی بکات و ریڅگای مه ده نیه تی به رووی ئه م نه ته وه کرده وه نه وه ش کارڅکی زږد مه زنه ته نیا که سیځ ده توانیت پی هه لسیټ که هیڅکی پیدرا بیت و پیاوڅکی وه ک موحه مه د شایسته ی ریڅ و به خششه .

(پەيغەمبەر تەكەنى پەيامبەر)

- خۇدايە خۇشويىستى خۇت و كەسىك پېيىبەخشى كە
خۇشەويىستىەكەى سوودى تۆم پى بگەينىت.
- حەق بلى، با تالېش بىت.
- براكت سەربخە باستەكار، يان ستەم لىكراو بىت. پىاوتك
ووتى: سەرى دەخەم لەكەتى كەستەم لىكراو بىت بەلام چۆن
سەربخەم كەتى ستەم كارىيت؟
- پەيامبەر ووتى: رىگىرە كەستەم بكا، ئەو سەرخستنى تۆيە بۆ
براكت.
- ئەللە سەرزمانى پەيامبەر دەلى:

كەسىك چاكەيك بكات، من بە دە يان زياتر پاداشتى دەدەم
و كەسىك خراپەيك بكات، يەك جار سزای دەدەم يان لىيخۇش
دەم، كەسىك بستىك لىم نرىك بىتەو شەقاوتك لىي نرىك دەبەو
كەسىك شەقاوتك لىم نرىك بىتەو زياتر لىي نرىك دەبەو كەسىك

بەرۆیشتن بۆم بێت بە غاردان بۆى دەچم، وکە سێک بە قەد هەموو زەوى گوناھ بکا، پاشان ھاوبەشیم بۆنەکا، لەرۆژى دواىى بە قەد زەوى لێبوردن و بەزەى پێدە بە خشم.

• خودایە بە هەژارى بى ژێنە، و بە هەژارى بى مریئە، و لە گەل کۆمەلانی هەژاران حەشرم بکە.

• بپوایی هیچ یەکیکتان تەواو نیە تا ئەوێ بۆ خۆی خوێشى دەوێ بۆ براکەى خوێش بوێ.

• بە هەشت لە ژێر پێی دایکەکانە.

• حەلال ناشکرایە، و حەرامیش ناشکرایە.

• بەزەى بکەن لە گەل ئەوانەى سەر زەوى' بەزەى دەبێ ئەوێ لە ئاسمانە، لە گەلتان.

• پیاویک پرسی چ ئىسلامیک باشە ؟

پەيامبەر ووتى : خواردن بىەخشى و سلاو بکات لە وکەسێ دەیناسی و لەوێ نای ناسیت.

• دلە کانتان مەمرێنن بە زۆرى خواردن و خواردنەو.

• خودا لە سەر زمانى پەيامبەر دەلیت :

خەزىنە يەکی شاراوە بووم، وويستم بزانم، ئەفريندراوە کانم ئافراندا، پاشان منيان ناسی.

● باشتري خێرکردن چاککردنەوێ نێوان خەلک و پاراستنی زمانە.

● ھەر ژنیەک خۆی بۆندار بکات، پاشان دەرپچیت بۆدەرەو و بەلای ھەرکەسێک بروات بۆئەوێ بۆنی بکەن^۱ ئەو ژنە داوین پيس ھەرمار دەرکریت، و ھەموو چاکەکانی بەزینا دەرئوسریت.

● دانیشتن لەگەڵ کەسێکی باش چاکترە لە تەنیاى و تەنیا باشتەر بەبەرورد لەگەڵ دانیشتن لەگەڵ کەسێکی خراپ، و قسەى چاک باشتەر لە بێدەنگی و بێدەنگی باشتەر لە قسەى خراپ.

● زینای چاوسەیرکردنی شتی ھەرماھ، و زینای دەرئونیش ھیواو ئاواتە خوازی شتی خراپە.

● ئەوێ تورەبوونی خۆی کپ بکاتەو، لەکاتیەک لە توانای داھەبیت توورە بوونەکەى بەکار بەیئیت و لەدەستی بیت، ئەوا ئەللا دلی ئەو کەسە پێ دەکا لە ئارامی و باوہر.

● گۆپ یەکەم مەزلگایە لە مەزلگاکانی رۆژی دواى. باشتري جیھاد ئەو کەسە جیھادی دەرئونی خۆی بکا لە پینا و خودی ئەللا دا.

• نه گهر پیاو چووہ ناو نویژہ وه و ئه وه ئه لالا به رامبه ری ده وه ستیت.

• ئه لالا حه زده کات به نده کانی ببینیت که به دوا ی پیدا کردنی روزی حه لالن.

• ئه وه ی ئارام له سر نه خو شی و ژیر ده سستی بگریت، ئه لالا قه ره بو ی ده کاته وه.

• زیرانی ژیر چوونی ئاین سی شته :-

زانایه کی له ئاین ده رچوو، و پیشه وایه کی سته م کار، و موخته هیډیکی نه زان.

• دنیا له زه ته، و باشتړین له زه تی دوونیا ژنی باش و پاریزگاره.

• درؤکردن دوور که وتنه وه یه له باوه پ.

• شته کان ببه سته وه له شوینی خو ی، ئینجا پشت به خودا ببه سته.

• هیچ په رستش کردنیکی ئه لالا ناگاته بیرکردنه وه.

• خوشه ویستیت بوشتيک کویر و که پت ده کات.

- باوهری هیچ مرؤفیک ته واو نابیت تا نه و شته ی بوخوی پتی
خوشه بۆ براکەشی پتی خوش بیت.
- باشتیرین وشه که درکابیت (له بید) ی شاعیر ووتویه تی:
هموشتیځ بیجگه له نه لالا پوچه له.
- نایا هه والی باشتی کرده وه یه کتان پیبده م له به رۆڅ بوون و
نویژ خویندن و شت به خشین:—

ووتیان: به لای نه ی نیردرای نه لالا.

فهرمووی:— له پیتاوه نه لالا خه لک ناشت و چاک بکه نه وه.

- یه که م نه فریندراو که نه لالا ئافراندی (عه قل) بوو پاشان
پتی گووت: به ره و پوویه، به ره و پوو بوو، پاشان ووتی: پشت بکه،
پشتی کرد.

نه لالا ووتی سویند به مەزنی و شکۆمەندی خۆم هیچ
نه فریندراویکم وه ک نه م ئافرینده یه خوشه ویست نیه له لای من وه کو

تو، له بهر تو ودرده گرم، له بهر خاتری تو ده به خشم، به هوی تو پاداشت ده کم، به هوی توش سزاش ده دم.

- نازا نه و که سه نیه که زوو ململانی هه لگیر سینې، وه لې نازا نه و که سه یه که خودی خوی راگیر بکا، له کاتی تووپه بووندا.
- رازی به به وهی که نه للا بوی به ش کردوی، ده بیته ده وله مه نترین خه لك.

- عومهری کوپي خه تاب چووه مائی په یامبه ر، بیني په یامبه ر له سره حه سیريک پال که وتووه که له سره جه سته ی جیماوی حه سیره که ی تیا ده رچوو بوو.

ووتی: په یامبه ری خودا بۆچی فهرشيك ناهیني له جياتي نه م حه سیره، نه ی تو که وره ی هه موو جیهان نیت؟

په یامبه ر به زه رده خه نه یه که وه ووتی: — من چیم له دنیا، وینه ی من له گه ل وینه ی دنیا، وهك سواريک به ريگاوه له هاوینيکي گرم بۆ ساتيک داده به زیتته ژیر سایه ی درهختيک بۆ چه ند ساتيک له رۆژدا پاشان شوینه که ی جیده هیلېت و ده روات.

• دوو تاییه تمه ندی هه یه، له هه ر که سیک بیته جی ئه لالا به
سو پاس گوزار و ئارامیان ده نووسیت:

ئه و که سه ی سه یری ئاینی که سی له خۆی به رزتر بکات، پاشان
دوای ده که ویت.

ئه و که سه ی سه یری دنیای له خۆی نزم تر ده کات، پاشان
ستایشی ئه لالا ده کا له سه ر ئه وه ی پله ی له و به رزتر کردووه.

• پیاویک هاته لای په یامبه ر سه لامی خوای لیبت ووتی: من
خو شتم ده ویی، په یامبه ر فه رمووی سه یرکه چی ده لیبت ؟ ووتی:
سویند به ئه لالا خو شتم ده ویی (سی جار دووباره ی کرده وه)،
په یامبه ر ووتی ئه گه ر پاسه ده بیژی چاو له و کردار وه زانه م بکه
که وایلیکړدوویت خو شتم بویت.

• ئه گه ر ویستت باسی خه لک به خراپه بکه یت، بیر له
خراپه کانی خو ت بکه ره وه بۆ ئه وه ی بتگه ری نیته وه له باسکردنی
خراپه کانی خه لک.

• میلنیک هه نگاو بنی بۆ سهردانی نه خوځ، دوو میل هه نگاو بنی بۆ چاک کردنه وه ی نئوان دوو کهس، نازار و شت له سهر رتگا لابه ره به چاکه بۆت ده نووسریت.

• پاریزگاری بکه، هیچ چاکه یه ک به که م مه زانه با به تال کردنی گۆزه یه ک له قاپی ناو بارانیش بیت، یان به پتکه نینه وه به برای ناینیت بگه ییت، و نه که ی جل و به رگت له ژیر پیت یان له دوات بخشیت، چونکه جل دریزی له خو به گوره زانینه، نه لاش نه م کاره ی خو ناویت.

نه گه ر که سیک قسه ی پیس و ناشرینی کرد دهرباره ی سیفه تیک که هه ته، تو ناشرینی مه که به و سیفه ته ی که هه یه تی، به لکو لینگه ری خو ی و ریگای خو ی، پاداشتیش بۆ تویه، جوینیش به هیچ کهس مه ده.

هه رکهس سته م له کریکاریک بکات و کرتی پینه به خشیت، نه لالا کرده وه باشه کانی پوچه ل ده کاته وه، و بونی به هه شتی لی قه ده غه ده کات.

(نژای په یامبه ر)

• نه ی زیندووی نه مر، هیچ خودایه ک نیه جگه له تو نه بیت،
به سۆزی تو په نا ده گرم، له گونا مه کانم ببوره، کاره کانم چالاک
وچاک بکه، دلته نگیه کانم لابه ره به دلوفانی خوت.

• لیم خوش ببه چونکه که سیك ناتوانیت له گونا می مه زن
خوش بیت ته نها خودایه کی مه زن نه بی، پاسه وانیم به چاوه کانت لی
بکه که هر گیز ناخه ون، پاریزیم لی بکه به و کوچه یه ی که نارمیت،
میهره بانیم له گه ل ده سلاتت له سهرم بنوینه، تو هیوای منی،
چه ندیک له ناز و نیعمه ته کانت پیت به خشیوم که سوپاس گوزاریم
که م بؤ کردوویت، وچه ندی به لات بؤمن ناوه ته وه نارامیم که م
گرتووه، نه ی نه وه ی که چاک سازه کانت ته واو نابیت، نه ی خاوه ن
نه و نیعمه تانه ی که نا هینرینه ژمار، رزگارم بکه له وه ی تیایدام،
یارمه تی دهرم به له وه ی به سهریه وم له وه ی که نار دوته خوار
له به ر خاتری روخساری به خشنده ت.

• په یامبه ر به کومه لیک له هاوه لان و شویتکه وتوانی فهرموو
(وهرن په یمان بده ن که هاوه ل بؤ نه لالا نه نینه وه، و دزی نه که ن و
داوین پیسی نه که ن، و مناله کانتان نه کوژن و قسه به دهمی که س
هه لته به ستن له ژیر ده ست و پییه کانتان، و نا فهرمانیم نه که ن

له ګارې چاګه، هر ګه سيك وه فاي هه بيټ به رامبه ر به م په يمانه ي
نه لالا پاداشتي ته واوي ده داته وه.

• روژګارې ديت هيچ شتيك له ئيسلام ناميني ته نيا ناوه ګه ي
ده مينې، و ئاين ناميني ته نيا سومبله ګانې ده مينيتي وه،
به خشنده ي له دل ګان درده چيټ و روژي ه لال ګه م ده بيټ و
حه رام زور ده بيټ.

• له پاستيدا ژنان هاوشاني پياوانن.
• زانستيک ګه سوود مه ند نه بيټ، وه ګو خه زنه ي ګه
نه به خشريټ.

• له نه خلاقي باوه رد ار به دهره، ده ست پانګرڼه وه و ئيره ي
برډن، ته نيا له داواګرڼي زانست نه بيټ.

• نه لالا ئاسماني به سي شت پازانده وه : خوړ و مانګو
نه ستيره ګان.

زه ويشي ئارايش ګرد به سي شت : زانايان و باران و
ده سه لاتداري داپه روه.

زانست پيشه وايه، ګاريس شوي ګه و توويه تي، به خته وهران وهر ي
ده ګرن و بي به ختانيش لي بي به شن.

• کاتيک زانايه ګه له دوونيا درده چيټ وه ګو نه وه وايه ګه
چرايه ګه له ماليکي تاريخ ديه چيټه دهره وه.

• خودا گیان نه مکه یته به لاو گرفت، ته نانهت بو دوزمنکانیشم.

• نه لالای به رزو شکومه ند روژی دواپی ده فهرموئ : نهی کوپی نادم نه خوځش که وتم سهردانت نه کردم : ده لی چون سهردانت بکه م کاتی تو خودای هه موو جیهانی، ده فهرموئ نهی نه تزانی فلان نه خوځش که وت سهردانت نه کرد، نه گهر سهردانت بکردبوايه منت لای نه و ده دوزیه وه، نهی کوپی نادم داوای خواردنم لیکردی پیټ نه به خشیم : ده لی چون خواردنت پی بدهم له کاتی تو خودای هه موو جیهانی، ده فهرموئ نهی نه تزانی فلان به ندهی من داوای خواردنی لیکردی پیټ نه دا خو نه گهر پیټ ببه خشیايه لای من ده ست دکه وت. نهی کوپی نادم داوای ناوم لیکردی توش نه ت دامی : ده لی چون ناوت پیبدهم له کاتی تو خودای هه موو جیهانی، ده فهرموئ به ندهی من فلان داوای ناوی لیکردی توش نه ت دایی، نه ت زانی نه گهر پیټ بدابا نه مرو لای من ده ست دکه وت.

کار بو دنیات بکه وه کو نه وهی تا هه تا نه ژیت، و کار بو روژی دوايت بکه وه ک نه وهی به یانی دهریت.

• نه وهی درق بکات گونا ه بار ده بیټ، نه وهی گونا ه بار بیټ له نایین دهرده چیټ، نه وهی له نایین بچیټ دهر ده چیټه دوزه خ.

"مرؤف و ژيان"

موحه مه د په یامبه ر ی نیسلام هه لسا به کاریکی زور مه زن نه ویش
رینموی کردنی بت په رستان، نه وانه ی هه موو ژیانیان له شه پری
ناوه خوی و پړاندنی خوینی مرؤف پابورد کردبوو، موحه مه د
رینشانده ر بوو بؤ کوتای هینان له نه ریتی قوربانیکردنی مرؤف بؤ
بته کان.

موحه مه د نه لالی تاک و ته نیای پیناساندن، چاوه کانیا نی به
پوناکی باوه پ روښه ن کردن.

نه وه ی ویستی لیکولینه وه ی نه وه ی هه یه، که نایا نیسلام
ناسانکاری یان بارگرانی مرؤفی کردوه؟ پیویسته قورئان
بخوینیتته وه له مانا ووشه کان پامان بکات، له نیوان وپشت دیره کان
بپوانیت.

نه و کتیبه ی موحه مه د هینای یه کگری زوری تیدایه که تیشک
ده خاته سه ر رخی شکومه ندی نیسلام، له نایه تیکی قورئان هاتوه:

(واعتصموا بحبل الله جميعا ولا تفرقوا و اذكروا نعمه الله عليكم اذ
کنتم اعداء فالف بين قلوبكم فاصبحتم بنعمته اخوانا وکنتم على

شفا حفره من النار فانقذکم منها کذلک یبین الله لکم آیاته لعلکم تهتدون) ۱۰۳ سوره نل عمران.

(همووتان دهست به په یمانی نه للاوه بگرن ولیک جیا مه بنه وه ونازی نه للا بخه نه وه هوشتان له کاتیک دوزمنی به کتر بوون په روه ردگار دلکانتانی به کخست به نازی نه و برایه تیتان هاته بوون نیوه له سر لیواری هه لیدی ری ناگردابوون به و شیوه به نه للا به لکه کانی پوون ده کاته وه به لکو ریگای پاست بگرن).

من یریکم له سهرمهستان به په پیامبر موحه مه د که نه لالی تاک وته نیا هه لیبژارد بو نه وه ی کوتا په یام له سر دهستی نه و بلاوه بکات، نه ویش ببیته دوا په پیامبر.

شهریعتی قورشان پوژگاری سهرانسهری جیهان ده گریته وه، چونکه له که ل عه قل و حیکمه ت به کگرو گونجاوه.

(په یامی پېشه ووا موحه مه د عه بده)

خوالی خۆش بیت پېشه ووا و زانا شیخ موحه مه د عه بدو
په یامیکی بۆ فه یله سوف تۆلستوی نووسی له بهر گرنگی نه و په یامه
له م کتیبه ش هاتووه .

نهی چه کیمی پایه بلند.....تۆلستوی :

شانسی ناسینتمان پی نه به خشره به لام بی به ش نه کراین
له ناسین له گه ل رۆحت، نه وه ش له سه ر مانه وه رووناکی هزرت
دهر کهوت، دهر کهوت له هز زمان خۆره کانی تیوره کانت،
خۆشه ویستیت ناو ته نئو عه قلمه ندان و ده روونت.

نه لا رینمایي مه عریفه ی سروشتی کردووی نه و سروشته ی
خه لکی تیادا ئافراندووه ، راگیری کردووی به سه ر ئامانجیک که
مروغه کان به دواوه یین.

گه یشتی به وه ی که مروغه هاتو ته نه م وجوده بۆ نه وه ی
به زانست بروا به پړنگا و به روپوم بگری به کار کردن تاو ه کو
به روپومه که ی ماندوو بوون بیت بۆ نه وه ده روون به سیته وه .

هه ست به به لاگړوه که دپته خواری مړوفه کان کاتیک له ریڼه ی
پاکي لاده دن به وه ی به کارده هین هیزه کانیان که نه یان به خشیوه
بوته وه ی به خته وه رین پشوویان نه ماوه نارامیان لی براوه .

سهیر لیکردنی سهیری ثابینت کرد که وا په رده ی چاولی کردنت
پچراند، به هویه وه گه یشتیه پاستیه کانی به کتایی خودا و ده نگت
به رزکرد بانگی خه لک بکه ی بوته وه ی که خودا ری پاستی
نیشانداویت.

هه نگاوت له پیشیانوه هه لگرتووه به کارکردن بوته وه ی چاوت
لیبکه ن به قسه کانت عه قله کانت ریتمایی کرد و به کرده وه کانت
هاندهری بالای و شکومه ندی بوویت.

هه روه ک چوون بو چوونه کانت رووناکی بووه سهیر لیشتیواوان پی
ی رینموی بوون، نمونه شت له کارکردن پیشه وا بوون ریگا
به ره کان شوین پیت که وتوو بوون هه روه ک چوون وجودیه که ت
هوشاری خودا بووه بو ده وله مه ندان ئاواش دریژ کردنه وه ی بو
ده ستریزی لاوازو هه ژاران بووه .

به رزترین شکومه ند به زمانیه وه و گه وره ترین پاداشت ده ست
که وتوه له سر ماندوو بوونه کانت له ناموزگاری و رینیشاندان
نه وه یه که بی ناگایان ناویان ناوه بی به ش و دورکه وتنه وه .

نه وه ی سهرانی ثابین نه جامیان دا دژ به تو هیچ رووداو یځ نیه
جگه له اعترافیان رایانگه یاند بو خه لك که تو له نه ته وه ی
سهرلیشی و او ان نیت، ستایشی نه لالا بکه له وه ی که جیمان هیشت به
قسه کانت هه روهك تو جیته یشتن له بر و او کرده وه کانیان .

له گه ل نه وه ش ناواته خوازین که ده روونمان نوی ببیته وه به
موزه ی پینووسه که ت له داهاتوی روظانی ته مه نت نیمه ش داواکارین
له نه لالا که ته مه ن دریژت بکا و هیزه کانت بهاریژیت و دهرگای
دله کان بکاته وه بو تیگه یشتن له قسه کانت و ده روونه کان هاژووش
بکا بو چاولیکردنت له کارو کرده وه کانت، سه لامت لی بیت .

برات

موحه مه دعه بده

وێنەکانی لێو تۆلستۆی

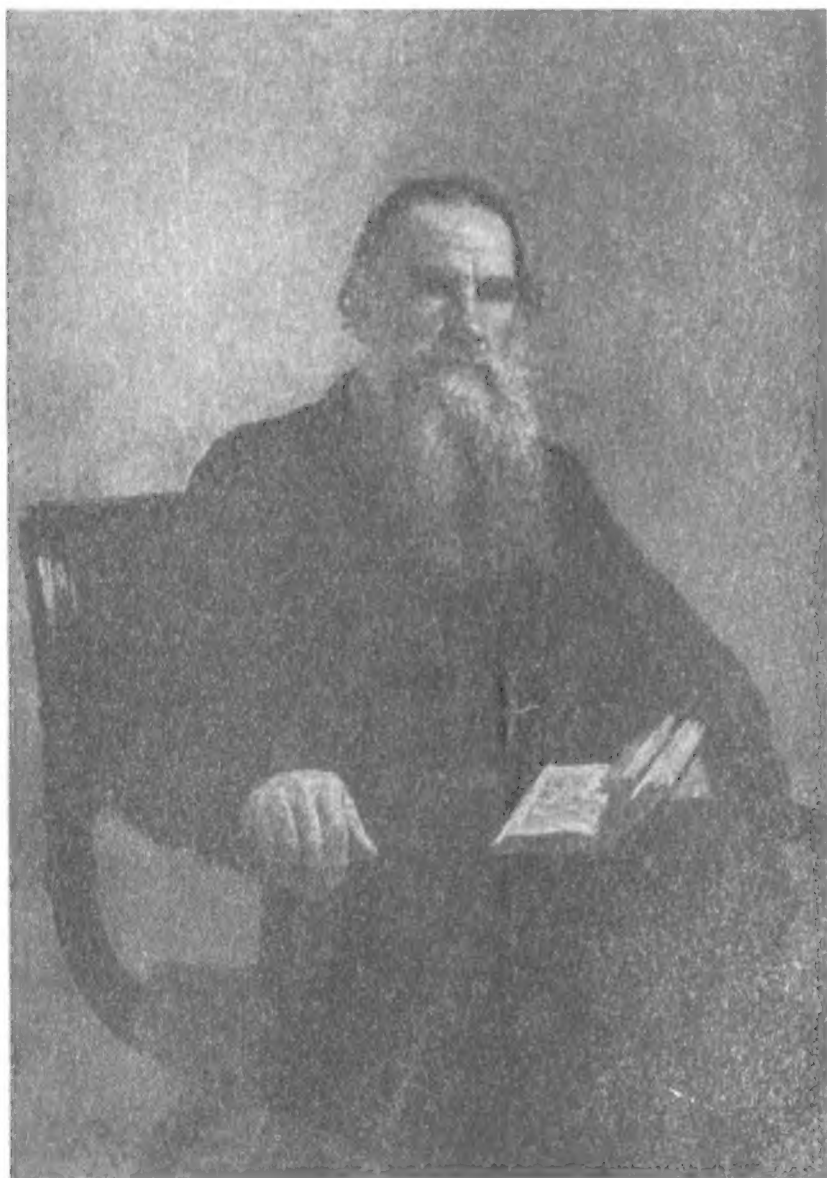
۳۱ - Л. Н. Толстой и А. М. Горький

Ясная Поляна, 1900 г.

... .. Александр С. А. Ткачев

- رینمایه کانی موحه مه د حیکمه تگه رایه کی بالان، وناموژگاری
زور پیویستی ژیانن، مړوځ به ره و ریځای پاست رینموی ده کات.
- شریعه تی قورئان پوژگاری سه رانسهری جیهان ده گریته وه،
چونکه له گه لّ عه قلّ و حیکمه ت په ککر و گونجاوه.
- ته نیا ئاینیک وجودی هیه، باوه پی پاستگو یانه وانا زانم هه له م
له و شته کړد بیت

ناوهرپوک

بابه ت	لاپه رپه
پیشکشه به :	۴
ووشه یه ک له وهرگیزی پووسی	۵
ژیانی :	۱۵
(هیکمه ته کانی په یامبه ر موحه مه د)	۲۳
موحه مه د کی بوو ؟	۲۴
(په یفه کانی په یامبه ر)	۳۱
(نرای په یامبه ر)	۳۹
"مروځ و ژیان"	۴۲
(په یامی پیشه وا موحه مه د عه بده)	۴۴
وینه کانی لیو تولستی	۴۷
ناوهرپوک	۵۵